

апаратно-програмних засобів, тенденції їх розвитку, вітчизняного та сватового досвіду.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей / Д.Б. Богоявленская – М.: Академия, 2002. – С. 320.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології / І.М. Дичківська – К.: Академвидав, 2004. – С. 56.
3. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»). – К., 1994. – С. 25.
4. Кравчук О. Застосування інформаційних технологій на уроках в початковій школі / О. Кравчук // Рідн. шк. – 2004. – №1. – С. 44-46.
5. Новиков С.П. Применение новых информационных технологий в образовательном процессе / С.П. Новиков // Педагогика. – 2003. – № 9. – С. 32-38.
6. Настільна книга шкільно психолога / Авт. укл. С. Марінушкіна. – Х.: Вид-во «Ранок», 2010. – С. 228.
7. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтегровані технології навчання / Наук. – метод. посібн./ О.І Прометун, Л.В. Піроженко. За ред. О.І Прометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – С. 192.

УДК 37.091.4 МАКАРЕНКО

ОСНОВНИЙ ПРИНЦИП ПЕДАГОГІКИ А.С. МАКАРЕНКА

Боченко О.В.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Ця стаття присвячена 125-річчю з дня народження великого педагога А.С.Макаренка, його педагогічній діяльності, умовам формування особистості та розвитку його педагогічних ідей в роботі інших педагогів.

Ключові слова: адекватна самооцінка, самоорганізація, самовиховання, самоповага, почуття власної гідності, самовдосконалення, принцип «опори на позитивне».

ОСНОВНОЙ ПРИНЦИП ПЕДАГОГИКИ А.С. МАКАРЕНКО

Боченко О.В.

Эта статья посвящена 125 годовщине со дня рождения А.С. Макаренко, его педагогической деятельности, условиям формирования личности и развитию его педагогических идей в работе других педагогов.

Ключевые слова: адекватная самооценка, самоорганизация, самовоспитание, самоуважение, чувство собственного достоинства, самосовершенствование, принцип «опоры на положительное».

GENERAL PEDAGOGICAL IDEAS IT GIVES THE BOOKS AND WORK A.S. MAKARENKO

Bochenko O.V.

A.S. Makarenko was born 13 march 1888 years. The article examines the questions about general pedagogical ideas it gives the books and work A.S. Makarenko.

Key words: self-awareness, self-restraint, self-determination, self-education, self-esteem, self-command, self-discipline, self-criticism, self-examination.

13 березня 1888 року у невеличкому місті Сумської області народилась людина, яка дала життя багатьом, яких історія стикнула з труднощами пост революційного та пост воєнного становища, багатьом дала щастя у житті, радість, впевненість у майбутньому, віру у себе, натхнення та сподівання, бадьорість та оптимізм, незламність духу та мужність і відвагу на все життя.

Ім'я цієї людини – Антон Семенович Макаренко.

Україна народила та зростила велику людину, яка врятувала, надала життєвих сил, кожному, хто потрапляв до його колективу, і якого можна, назвати, як називав Макаренка М. Горький, з великої літери – «Человечище».

Так, я цілком погоджуюсь з визначенням письменника: Антон Семенович Макаренко не тільки велика людина – велика своїм серцем, думками, сподіваннями, вірою, словом та діяльністю; він ще – великий

педагог, бо призначення педагога саме і полягає у тому, щоб змінити життя людини на краще, що вдалось Антону Семеновичу.

Шалва Амонашвілі зумовлює складність педагогічної професії у тому, що на педагогові важким обов'язком лежать долі його вихованців, їх кроки по життю не тільки, коли вони знаходяться під дахом школи, а й їх життєвий шлях через 5, 10, 20, 30, 40, 50... років.

Тому краще любих критиків, які, і при житті і через багато років після смерті А. Макаренка, все шукають у його педагогічній діяльності негативне; краще говорять саме долі колоністів, які відомі, вивчені макаренознавцями, і які не можуть не вражати своєю силою та міццю духу та тіла. Вихованці Макаренка так і пройшли по життю з відкритими, ясними, щирими обличчями, з якими йшли вони по вулиці Сумській у місті Харкові, а учні 6-ої гімназії, як самі вони згадують, вибігали подивитись і вражались «тим світлом, який йшов» від вихованців Макаренка.

Багато можна говорити про педагогіку Макаренка: приймати її чи не приймати, критикувати, не вірити, а мені хочеться нагадати один епізод, який пам'ятає документальна хроніка: після смерті педагога у 1939 році до його тіла зійшлися тисячі людей, останнє слово було надано Семену Калабалінову (у «Педагогічній поемі» – Семен Карабанов), вихованцю Макаренка, який вже на той час був директором дитячого будинку. На хроніці видно, як до тіла Антона Семеновича підійшов високий, широкоплечій, мужній чоловік.

Підійшов, простяг руки, впав на коліна і сказав одне лише слово: «Батько...»; присутні здригнулись у плачі... Одним лише словом, людина, якій Макаренко змінив долю на краще, відповіла на всі суперечки, щодо педагогіки Антона Семеновича, бо вона була результативною та позитивною. Дійсно, А.С. Макаренко – справжній педагог, який створив життєві умови для колишніх безпритульних для їх саморозвитку та самовдосконалення, яке продовжувалось усе життя.

Можна багато розповідати про життя та діяльність педагога, яке вражає не тільки розум, а й почуття, але ми зупинимось на питанні: був результат педагогічної діяльності Макаренка «винятком із правил», або це був результат, зумовлений умінням втілення педагогічних та психологічних знань на практиці.

По-перше, особистість Макаренка, його знання, його розум, відносини до людей, життя та до себе, його вчинки, погляди, його риси характеру та його особистісні здібності; нарешті, погляд його очей, тембр голосу, його статура мали беззаперечний вплив на весь педагогічний процес. Він мав безумовний авторитет, був стовбуром того життєвого дерева, який дав наснаги скаліченим, знедоленим дітям.

По-друге, зупинимось на розгляданні педагогічного процесу і з'ясуємо, як поєднується практичний результат з науковою теорією.

Ось, що можна з'ясувати, коли вивчаєш педагогічну спадщину А.С. Макаренка:

1. Основним принципом, який сформулював і вдало використовував на практиці Макаренко, був принцип «опори на позитивне», принцип, в якому говориться, що педагогіка сугубо оптимістична наука, що педагог повинен, розгледіти, знайти, показати самому вихованцю і оточуючим, що є позитивного в цій людині, що це позитивне педагог повинен проектувати, що і приводить до того, що у людини починає з'являтися бажання самостійно змінювати себе на краще, що і є головною вимогою до вчителя, головною професійною функцією.

Саме таким чином педагог ліпить позитивне відношення людини до самої себе, формує «Позитивну Я-концепцію», спонукає до формування самоповаги, яка веде до активності та самостійності в діях, впевненості у своїх силах, розвитку почуття власної гідності, честі, гордості, які і є регуляторами поведінки. Ось це і є, на глибоку думку Макаренка, результатом правильного педагогічного процесу. Людина, під керівництвом педагога, навчилась діяти так чи інакше, ні тому, що її хтось схвалить або покарає, а тому, що вона буде чи не буде себе поважати. Таким чином вона використовує методи саморегуляції, самоорганізації, що є невід'ємною частиною самовдосконалення, самовиховання, що і є на думку і А. Макаренка і В. Сухомлинського результатом ефективного педагогічного процесу. Мало говорити учневі про необхідність займатись самовихованням, треба створити для цього необхідні умови. Зупинимось на цих умовах, які були присутні не тільки у педагогіці Макаренка, а були стержнем і педагогіки В. Сухомлинського, і педагогіки співробітництва:

а) формування Адекватної самооцінки учня у процесі навчання і виховання:

- навчити у процесі навчання і виховання пізнавати самого себе. Самопізнання здійснюється методами:

- самоаналізу,
- само нагляду,
- співвідношення себе з іншими.
- формування «Позитивної Я-концепції».

Щоб сформуванню «позитивну Я-концепцію» у школяра при пізнанні учнем самого себе у навчальній та виховній діяльності, педагог повинен проектувати позитивне в людині, вказуючи їй на те, що можна у собі розвивати, на що спиратись, що змінювати; таким чином використовувати принцип «опори на позитивне», в якому під оптимізмом Макаренка, як пізніше, його наслідуючи, В. Сухомлинський, В. Шаталов, Ш. Амонашвілі, розуміли віру педагога у можливості та здібності учнів. В. Сухомлинський пише: «ми завжди розглядаємо людину з позиції її сили духу, розуму, талантів, вчимо бачити в історії, літературі, мистецтві, науці, житті приклади сили людської особистості, незламність її розуму, характеру, мудрості вчинків, слів та дій. Ми завжди підходимо до учня з оптимістичною гіпотезою, навіть тоді, коли ризикуємо допустити помилку» [6, 27, 27 с.].

Ш. Амонашвілі оптимістичну проекцію на майбутнє розглядає у конкретних прийомах. Він впевнений, що вчитель так повинен звертатись до школярів: «Я впевнений, що ти (учень) упорасешся з цим складним завданням», «Я знаю, що всі ви розумні і чудові діти, а недоліки ми разом подолаємо і більше цього ніколи не буде повторюватись, я в цьому впевнений», «Я знаю, що ти подолаєш усі труднощі, бо ти сильна, вольова, цілеспрямована людина», «Я знаю, що ти поважаєш самого себе і ніколи не зробиш те, за що буде соромно», «Я бачу, що ти дуже уважний і в наступний раз у тебе вже не буде помилок», «Я впевнений, що ви завжди аналізуєте свої вчинки, спостерігаєте за своєю поведінкою і швидко подолаєте недоліки свого характеру».

В. Шаталов застосував принцип «опори на позитивне» формуванням у учнів почуттям власної гідності, що не дає здійснити у житті щось, що буде у протиріччі з відношенням до самого себе та діяльністю, що і є «точкою опори» на все життя, як сталось з вихованцями А. Макаренка, бо він проектував на майбутнє їх позитивний шлях. В. Шаталов означив цей принцип у формулі: «вчитель знає – кожен

може, всі учні знають, що кожен – може, сам учень вірить, що він – зможе».

Аналізуючи діяльність А.С. Макаренка та його наступників, можливо зробити наступні висновки:

б). Щоб побачити в учневі позитивне та вдало застосовувати принцип «опори на позитивне» необхідно:

- любити (мати емоційно-позитивне відношення) учнів;
- самому вчителю мати Адекватну самооцінку, щоб не підвищувати її за рахунок пошуку негативного в інших.

Саме Адекватна самооцінка вчителя надає йому віру не тільки у можливості школярів, але й у власні сили вирішити любе педагогічне завдання. Саме про єднання віри у самого себе, віри у можливості учнів і віри в науку пише і Ш. Амонашвілі.

Висновки. А.С. Макаренко розробив і ефективно застосував свій основний принцип – принцип «опори на позитивне», який допоміг його вихованцям:

- повірити у свої сили і можливості змін на краще;
- сформувати почуття власної гідності, самоповаги;
- спроектував життєвий шлях у позитивному русі;
- надав наснаги на все життя,
- допоміг сформувати « Позитивну Я-концепцію».

Прошло 125 років з дня народження Антона Семеновича Макаренка. Мало це чи багато? Для історії – мало, для долі людської – багато, багато, що зроблено і самим Макаренком і його послідовниками. Світ пам'ятає та вдячний Макаренку за його педагогічні надбання. Честь та шана, Вам, за людські долі, великий педагог!

ЛІТЕРАТУРА

1. Макаренко А.С. Педагогическая поэма. – Киев, 1957. – 635 с.
2. Макаренко А.С. СС в 7 Т. – Т.5. – Москва, 1951. – 510 с.
3. Амонашвили Ш.А. Личностно-гуманная основа педагогического процесса. – Минск, 1990. – 560 с.
4. Козлов И.Ф. Педагогический опыт А.С. Макаренко. – Москва, 1987. – 159 с.
5. Ярмаченко Н.Д. Педагогическая деятельность и творческое наследие А.С. Макаренко. – Киев, 1989. – 191 с.
6. Сухомлинский В.А. О воспитании. – Москва, 1985. – 270 с.